

การออกแบบเครื่องแต่งกาย
ประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสาน
ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์
The costume design for Isan folk dance
of Kalasin College of Dramatic Arts.

นุจรินทร์ พลแสน¹

Nucharin Phonsan

สุภาวดี โพธิเวชกุล²

Supavadee Potiwetchakul

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาศิลปะการแสดง

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ซึ่งมีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นแบบดั้งเดิมของชาวอีสานและรูปแบบการแต่งกายที่ปรับปรุงให้เป็นแบบแผนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ที่เฉพาะเจาะจงมีทั้งหมด 14 ชุด ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่มได้แก่ 1. กลุ่มสร้างสรรค์ผลงานและ 2. กลุ่มนักแสดง โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ลงพื้นที่ศึกษาตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2559 ถึง มกราคม พ.ศ. 2561 และมุ่งศึกษาข้อมูลในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เพื่อนำผลมาวิเคราะห์เป็นรายงานการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์สามารถแบ่งแนวคิดได้ทั้งหมด 5 กลุ่มได้แก่ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ 2. กลุ่มการเล่น 3. กลุ่มประกอบทำนองลำ 4. กลุ่มวิถีชีวิต 5. กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม และแบ่งรูปแบบตามลักษณะเครื่องนุ่งห่มโดยยึดเกณฑ์การนุ่งผ้าที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การนุ่งผ้าถุงยาว รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจงกระเบน และรูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกายมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนประกอบด้วย 1. การสร้างแนวคิด 2. ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกาย 3. ปรับปรุงแก้ไข และ 4. นำออกเผยแพร่ ขั้นตอนดังกล่าวนี้ได้จากการถอดองค์ความรู้ของคณะครูอาจารย์ในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ที่ทำให้การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ประสบความสำเร็จและยอมรับจากสังคม

คำสำคัญ : การออกแบบเครื่องแต่งกาย, ฟ้อนพื้นบ้านอีสาน, วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

Abstract

This research aims to study how to design costume for Isan folk dance of Kalasin College of Dramatic Arts has both with original

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

pattern of Is an traditional form and costume was applied with Kalasin College of Dramatic Arts pattern for there are 14 dress consist of 2 key informants which are 1.Creative group and 2. Actor Group. Data collective by documentary, interview and fieldwork observation since 2016-2018. Especially, data that collected from Kalasin College of Dramatic Arts for analysis to be research paper. Research result showed that local Isan performance art there are 5 groups consist of 1 ethnic group, 2 play group, 3 melody component of dance group, 4 way of life group and 5 tradition and ceremony group. Also classified with cloth on the role to wear are differently. There are 4 pattern which are pattern 1 wearing long sarong, pattern 2 wearing short sarong, pattern 3 wearing loincloth and pattern 4 wearing sanitary towel. How to design the dress for there are 4 process which are 1. Conceptual, 2.design the dress, 3.improve and 4. Promote. All information above from the knowledge conclusion of all lecturer in Kalasin College of Dramatic Arts that make Isan traditional performance art dress design of Kalasin College of Dramatic Arts are successful and well known among the society.

Keywords : The Costume Design, Isan local performance art, Kalasin College of Dramatic Arts

บทนำ

วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์มีหน้าที่หลักที่สำคัญ คือ ผลิตครูและศิลปินทางด้านนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อการอนุรักษ์สร้างสรรค์ ส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยด้านนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ โดยรับผิดชอบแนะแนวการศึกษาส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนของชาติ มีความ

รู้ความเข้าใจทางศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับ ด้านนาฏศิลป์ดุริยางคศิลป์ ตลอดจน ศิลปะพื้นบ้านอีสาน (สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร, 2544) ผลงาน สร้างสรรค์ด้านนาฏศิลป์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ปรากฏเป็น 2 ส่วนคือ 1. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์แบบหลวงซึ่งสืบทอดโดยกรมศิลปากร 2. การสร้างสรรค์ ฟ้อนพื้นบ้านอีสาน และผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์อยู่ ในส่วนฟ้อนพื้นบ้านอีสานมากที่สุด (เรืองชัย นากกลาง, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2560)

โดยนับตั้งแต่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่พ.ศ. 2525 ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2559 นับเป็นเวลา 34 ปีเริ่มสร้างสรรค์ผลงานการแสดงครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2527 จนถึงปี พ.ศ. 2558 รวมทั้งหมด 20 ชุด (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) โดยแบ่งตามแนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงานออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ 1. การฟ้อนสืบเนื่องจากประเพณีและพิธีกรรม 2 ชุด ได้แก่ ฟ้อนมาลัย ข้าวตอก และฟ้อนเอ็นขวัญ 2. การฟ้อนสืบเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ 3 ชุด ได้แก่ ฟ้อน ภูไทสามเผ่า ฟ้อนไทพวน และฟ้อนละครภูไทกาฬสินธุ์ 3. การฟ้อนสืบเนื่องจากการ ละครเล่น 4 ชุด ได้แก่ เชิ้งกะโป้ เชิ้งโป่ง ฟ้อนออนซอนเสียงโป่ง และฟ้อนโยนผ้าเกี่ยว สาว 4. การฟ้อนประกอบทำนองลำ 3 ชุด ได้แก่ ฟ้อนสาวกาฬสินธุ์ลำเพลิน ฟ้อน เตี้ยหัวโนนตาล และฟ้อนแคน 5. การฟ้อนสืบเนื่องจากวิถีชีวิต 2 ชุด ได้แก่ ฟ้อน แพรวกาฬสินธุ์ และเชิ้งครกมอ 6. การฟ้อนที่อิงประวัติศาสตร์ 3 ชุด ได้แก่ รำ พนมรุ้ง รำพิมายปุระ และระบำวิมาเย 7. การฟ้อนที่แต่งกายเลียนแบบตามสมัย นิยม 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนเตี้ยหัวตันแดน 8. การฟ้อนเลียนแบบท่าทางของสัตว์ 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนไดโนเสาร์ภูกุ่มข้าว และ 9. การฟ้อนที่แต่งกายแบบผีโขน 1 ชุด ได้แก่ เชิ้งผีตาโชน และการแต่งกายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านอีสานและได้รับ ความนิยมมากที่สุดในนามวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ในการนำออกแสดงเผยแพร่ แก่สาธารณชน ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนโดยมอบความไว้วางใจให้จัด ทำการแสดงอย่างสม่ำเสมอ (พรสวรรค์ พรดอนก่อ, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2560) คือ การแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานที่มีรูปแบบการแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวอีสาน

และรูปแบบการแต่งกายที่ปรับปรุงให้เป็นแบบแผนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ตามแนวคิดกลุ่มที่ 1-5 และผู้วิจัยเลือกศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงจำนวนทั้งหมด 14 ชุด เท่านั้น

การฟ้อนแต่ละชุดที่สร้างสรรค์โดยวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์มีแนวคิดที่แตกต่างกัน ทำให้องค์ประกอบของการแสดงแต่ละชุดนั้นมีความแตกต่างกันไปด้วย ทั้งรูปแบบการแสดง ท่ารำทำนองเพลง อุปกรณ์ประกอบการแสดงและการแต่งกาย โดยเฉพาะการแต่งกายประกอบการแสดงชุดฟ้อนต่างๆ ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบให้สวยงาม เหมาะสม ตรงตามแนวคิดของการแสดงแต่ละชุด โดยอิงตามรูปแบบการแต่งกายดั้งเดิมเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ วัสดุที่เลือกนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น ล้วนเป็นวัสดุที่ผลิตในท้องถิ่นแทบทั้งสิ้น (มาลินี แก้วเงิน, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2560) ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและกลายเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้านช่วยส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของจังหวัดกาฬสินธุ์ และมีการพัฒนาวัสดุในการออกแบบเครื่องแต่งกายไปตามยุคสมัยของชุดการแสดงที่เกิดขึ้น (กิตติยา ทาธิสา, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2560)

ในปัจจุบันการแสดงฟ้อนพื้นบ้านของคนอีสานทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามบริบทของสังคม สิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานยังขาดในยุคปัจจุบัน คือ องค์ความรู้ในเชิงลึก ทั้งองค์ความรู้ดั้งเดิมและองค์ความรู้ในปัจจุบันซึ่งต้องปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามความทันสมัยในแต่ละยุคนั้น โดยต้องคำนึงถึงรากเหง้าความเป็นพื้นบ้านอีสาน จึงจะสามารถนำไปสร้างสรรค์ ปรับเปลี่ยน ประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ผลงานให้กับหน่วยงานและสถานศึกษาอื่นๆ ได้อย่างมีคุณภาพและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

2. ศึกษาวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางการศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงด้านนาฏศิลป์อย่างมีระบบและเหตุผล
2. เป็นแนวทางในการสร้างสื่อการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย
3. เป็นการสืบทอด ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านอีสาน ให้เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงเพื่อศึกษา รูปแบบ และวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มสร้างสรรค์ผลงาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างสรรค์ฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2559 ปัจจุบันยังทำงานในวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 12 แห่ง สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 7 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักแสดง อดีตเคยเป็นนักแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2559 ปัจจุบันยังทำงานในวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 12 แห่ง สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 8 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษา รูปแบบ และวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2559 โดยเลือกศึกษาชุดการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานทั้งหมด 14 ชุด ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์

4. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา รูปแบบ และวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยลงพื้นที่ตั้งแต่มกราคมปี พ.ศ. 2559 ถึงมกราคม ปี พ.ศ. 2561

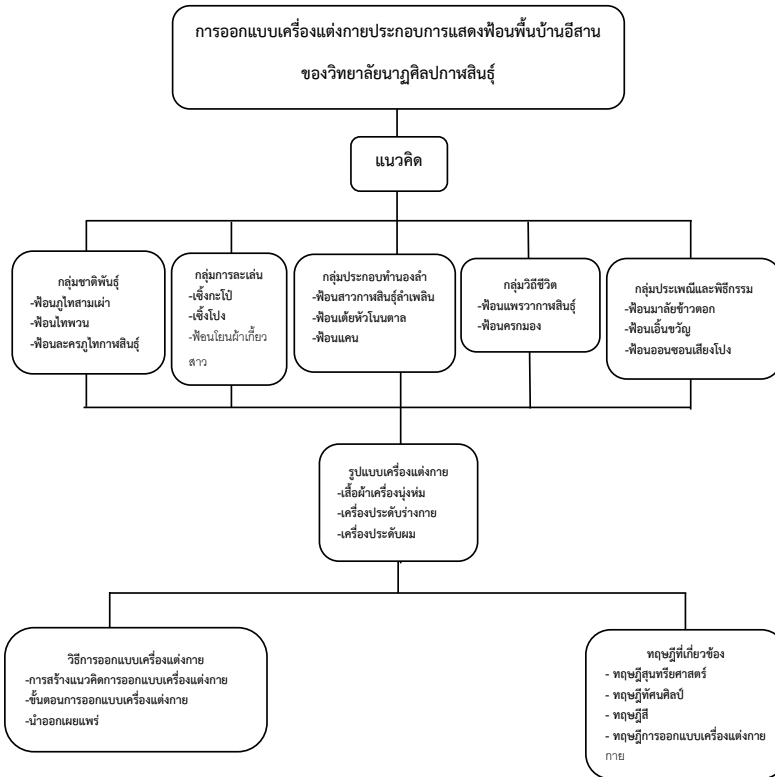
นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิด หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบเครื่องแต่งกายฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยมีนโยบายสถาบันเป็นส่วนผลักดันให้สร้างสรรค์และพัฒนาเครื่องแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถแบ่งแนวคิดออกได้ 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มการละเล่น กลุ่มประกอบทำนองลำ กลุ่มวิถีชีวิต กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม

รูปแบบ หมายถึง แบบโครงสร้างเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับร่างกาย และเครื่องประดับผม ที่ถ่ายทอดจากแนวความคิด จินตนาการที่ปรากฏออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีการกำหนดรูปแบบ ลักษณะลวดลาย สีส้น และขนาดที่แตกต่างกัน โดยการยึดเครื่องนุ่งห่มเป็นเกณฑ์ ได้แก่ แบบเสื้อแขนกระบอก เสื้อเกะอก การห่มสไบ ผ้าถุงสั้น ผ้าถุงยาว โจงกระเบน เป็นต้น

เครื่องแต่งกาย หมายถึง เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ได้แก่ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับร่างกาย และเครื่องประดับผม ที่สร้างสรรค์โดยบุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เพื่อใช้ประกอบในการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานที่ได้รับความนิยมและสร้างชื่อเสียงให้แก่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นแบบดั้งเดิมของชาวอีสาน และรูปแบบการแต่งกายที่ปรับปรุงให้เป็นแบบแผนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์จำนวนทั้งหมด 14 ชุด

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง เป็นประเด็นคำถามที่ไม่มีการกำหนดไว้แบบตายตัวเป็นคำถามแบบกว้างๆ

1.2 แบบสังเกตการณ์ ประกอบด้วยแบบสังเกตการณ์ที่มีส่วนร่วม โดยร่วมเดินทางไปงานแสดงกับทางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยเปรียบเสมือนนักศึกษาฝึกสอน มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการแสดง และแบบสังเกตการณ์ที่ไม่มีส่วนร่วม ด้วยการนั่งชมชุดการแสดงบนเวที

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การรวบรวมข้อมูลการวิจัยเรื่อง การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบ การแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบความถูกต้องและแม่นยำ ผู้วิจัยต้องตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง เมื่อสร้างเครื่องมือขึ้นนำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือนั้นมีคุณภาพตาม เมื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะได้ข้อมูลที่ต้องการแม่นยำและมีคุณภาพเชื่อถือได้ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาเอกสาร ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยประเภทต่างๆ ที่ปรากฏในรูปแบบของการเขียนการพิมพ์

3.2 การสัมภาษณ์

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยกำหนดประเด็นคำถามที่แน่นอนไว้อย่างชัดเจน

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ลักษณะการพูดคุยสนทนาแบบเป็นกันเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคย เป็นการคลายกังวลกับผู้ให้สัมภาษณ์ และการซัก

ถามมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

3.3 การสังเกตการณ์

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยร่วมเดินทางไปงานแสดงกับทางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยเปรียบเสมือนนักศึกษาฝึกสอน มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการแสดง

2. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ด้วยการนั่งชมชุดการแสดงบนเวที เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องแต่งกายพ่อนพื้นบ้านอีสานการเคลื่อนไหวของนักแสดงและองค์ประกอบต่างๆ ของการแสดงพ่อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ มาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้พิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูลจาก 1. แหล่งเวลา คือ หากข้อมูลที่ได้จากเวลาที่แตกต่างกันจะได้ข้อมูลที่เหมือนกันหรือต่างกัน 2. แหล่งสถานที่ คือ หากข้อมูลที่ได้จากสถานที่ที่ต่างกันจะได้ข้อมูลที่เหมือนกันหรือต่างกัน 3. แหล่งบุคคล คือ หากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลคนละคนจะได้ข้อมูลที่เหมือนกันหรือต่างกันและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นขั้นตอนเพื่อวิเคราะห์ และสรุปประเด็นโดยการบรรยายเป็นรายงานการวิจัยในเรื่องประวัติที่มาและข้อมูลผลงานการสร้างสรรค์จากรูปแบบ และวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงพ่อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันตลอดจนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง บันทึกภาพ และการจดบันทึกมาถอดบทเรียนและคัดแยกข้อมูล ยังคงไว้เฉพาะข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

2. นำข้อมูลจากการศึกษาจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ มาสรุปประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ รูปแบบ และวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ทฤษฎีสี และทฤษฎีการออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อนำผลมาเขียนรายงานการวิจัยในเรื่อง “การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์”

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง “การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ในช่วงปีพ.ศ.2525-2529 จำนวนทั้งหมด 14 ชุดพบว่า

แนวคิด เป็นความคิดที่มีแนวทางในการทำงาน นำมาสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบเครื่องแต่งกายฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยมีนโยบายสถาบันเป็นส่วนผลักดันให้สร้างสรรค์และพัฒนาเครื่องแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป บุคลากรที่เกี่ยวข้องในสร้างสรรค์ผลงานลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลตามบริบทของสังคมในแต่ละท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมีพื้นฐานความเป็นจริงให้มากที่สุด ประมวลความคิดตามความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดจนความรู้สึกและประสบการณ์รวมเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับชุดการแสดงอย่างเป็นขั้นตอน จากการศึกษาพบว่าการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์จำนวน 14 ชุด มีแนวคิดในการสร้างงานที่แตกต่างกันบ้าง เหมือนกันบ้าง สามารถแบ่งกลุ่มแนวคิดการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานได้ทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ 2. กลุ่มการเล่น 3. กลุ่มประกอบทำนองลำ 4. กลุ่มวิถีชีวิต และ 5. กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม ดังนี้

1) กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นชุดการแสดงที่มุ่งนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในแถบภาคอีสาน การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อ

ว่าสืบเชื้อสายมาจากกลุ่มบรรพบุรุษสายเลือดกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า จีน ลาว เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณเหมือนกันรวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลให้โดดเด่น และการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์มีทั้งหมด 3 ชุด ได้แก่ ฟ้อนภูไทสามเผ่า ฟ้อนไทพวน และฟ้อนละครภูไทกาฬสินธุ์

2) กลุ่มการละเล่น เป็นการแสดงที่มุ่งถึงความสนุกสนาน การกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ที่ก่อให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ มุ่งเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และก่อให้เกิดความสามัคคีที่ระหว่างผู้เล่นและผู้ชม กติกาอาจกำหนดขึ้นไว้ก่อนและเคยปฏิบัติมาหรือตกลงกันตั้งขึ้นขณะจะเริ่มเล่นก็ได้ การมีกติกาให้คนในกลุ่มปฏิบัติย่อมเป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงามและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง อันแสดงถึงความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของกลุ่มการละเล่นมีทั้งหมด 4 ชุด ได้แก่ เชิงกะโป้ เชิงโป้ง ฟ้อนโยนผ้าเกี่ยวสาว และฟ้อนออนซอนเสียงโป้ง

3) กลุ่มประกอบทำนองลำ เป็นการแสดงประกอบคำร้องเป็นทำนองเพลงที่เรียกว่า“ลำ”ที่หมายถึง การขับร้อง การขับร้องที่เป็นทำนองการเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหญิงอย่างมีชั้นเชิง และมีทำนองลำที่เป็นทำนองหลัก 4 ทำนอง ได้แก่ ทำนองลำทางสั้น ทำนองลำทางยาว ทำนองลำเพลิน และทำนองลำเต้ย และการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของกลุ่มประกอบทำนองลำมีทั้งหมด 3 ชุด ได้แก่ ฟ้อนสาวกาฬสินธุ์ลำเพลิน ฟ้อนเต้ยหัวโนนตาล และฟ้อนแคน

4) กลุ่มวิถีชีวิต เป็นการแสดงที่มุ่งนำเสนองานอาชีพของชาวอีสาน แนวทางการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต รวมถึงปัจจัยสี่ที่เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และยังรวมถึงความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การประเพณี ปฏิบัติ การศึกษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านหลายชั่วอายุคนจนสืบทอดเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับยุคสมัย และการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของกลุ่มวิถีชีวิตมีทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่ ฟ้อนแพรวากาฬสินธุ์ และเชิงक्रमอง

5) กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม เป็นการแสดงที่มุ่งนำเสนองานประเพณีในท้องถิ่นอีสาน จารีตประเพณีแนวทางปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ ให้รู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างชัดเจน โดยเผยแพร่ความรู้แก่เยาวชนและองค์กรภาครัฐทุกส่วนให้สามารถนำไปปฏิบัติเองได้ เป็นการรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายให้คงอยู่อย่างยั่งยืนส่งผลให้สังคมไทยมีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม และการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของกลุ่มประเพณีและพิธีกรรมมีทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่ ฟ้อนมาลัยข้าวตอก และฟ้อนเอ็นขวัญ

รูปแบบ เป็นแบบโครงสร้างเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับร่างกาย และเครื่องประดับผมที่ถ่ายทอดจากแนวความคิดจินตนาการที่ปรากฏออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีการกำหนดรูปแบบลักษณะลวดลาย สีส้น และขนาดที่แตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะเสื้อแขนกระบอก เสื้อเกาะอก เสื้อแขนสั้น การห่มสไบ การนุ่งผ้าถุงสั้น การนุ่งผ้าถุงยาว การนุ่งโจงกระเบน การนุ่งผ้าเตี่ยว เป็นต้น และสามารถแบ่งกลุ่มรูปแบบตามลักษณะการนุ่งห่มโดยยึดเกณฑ์การนุ่งผ้าที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1. การนุ่งผ้าถุงยาว รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจงกระเบน รูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การนุ่งผ้าถุงยาว เป็นลักษณะการนุ่งผ้าถุงของนักแสดงผู้หญิงที่มีความยาวระดับข้อเท้า ใช้ในการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานจำนวนทั้งหมด 8 ชุด โดยลักษณะการนุ่งผ้าถุงยาวประกอบด้วย เสื้อแขนยาว ห่มสไบ, เสื้อเกาะอก ห่มสไบ, เสื้อแขนสั้น, เสื้อไม่มีแขน ห่มสไบ และเสื้อแขนยาว รวมกันได้ 5 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 นุ่งผ้าถุงยาว สวมเสื้อแขนยาว ห่มสไบ ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 3 ชุด ได้แก่ ฟ้อนภูไทสามเผ่า ฟ้อนละครภูไทกาฬสินธุ์ และฟ้อนเอ็นขวัญ

ลักษณะที่ 2 นุ่งผ้าถุงยาว สวมเสื้อเกาะอก ห่มสไบ ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ ฟ้อนพุทธบูชามาลัยข้าวตอก และฟ้อนแคน

ลักษณะที่ 3 นุ่งผ้าถุงยาว สวมเสื้อแขนสั้น ใช้สำหรับชุดการแสดง จำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนโยนผ้าเกี้ยวสาว

ลักษณะที่ 4 นุ่งผ้าถุงยาว สวมเสื้อไม่มีแขน ห่มสไบ ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนออนซอนเสียงโปง

ลักษณะที่ 5 นุ่งผ้าถุงยาว สวมเสื้อแขนยาว ใช้สำหรับชุดการแสดง จำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนไทพวน

รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น เป็นลักษณะการนุ่งผ้าถุงของนักแสดงผู้หญิงที่มีระดับความสั้นคลุมเข่า ใช้ในการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานจำนวนทั้งหมด 4 ชุด โดยลักษณะการนุ่งผ้าถุงสั้นประกอบด้วย พันผ้ารอบอก ห่มสไบ, เสื้อแขนยาว, เสื้อมีแขนหนึ่งข้างและไม่มีแขนหนึ่งข้าง และเสื้อแขนยาว ห่มสไบ รวมกันได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 นุ่งผ้าถุงสั้น พันผ้ารอบอก ห่มสไบ ใช้สำหรับชุดการแสดง จำนวน 1 ชุด ได้แก่ เชิงโปง

ลักษณะที่ 2 นุ่งผ้าถุงสั้น สวมเสื้อแขนยาว ใช้สำหรับชุดการแสดง จำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนสาวกาฬสินธุ์ลำเพลิน

ลักษณะที่ 3 นุ่งผ้าถุงสั้น สวมเสื้อมีแขนหนึ่งข้างและไม่มีแขนหนึ่งข้าง ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนแพรวกาฬสินธุ์

ลักษณะที่ 4 นุ่งผ้าถุงสั้น สวมเสื้อแขนยาว ห่มสไบ ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟ้อนเตยหัวโนนตาล

รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจงกระเบน เป็นลักษณะการนุ่งผ้าโจงกระเบนของนักแสดงผู้หญิงและนักแสดงผู้ชาย ใช้ในการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานจำนวนทั้งหมด 6 ชุด โดยลักษณะการนุ่งโจงกระเบนของนักแสดงผู้หญิงและนักแสดงผู้ชาย ประกอบด้วย เสื้อแขนยาว ห่มสไบ, เสื้อแขนสั้น ห่มสไบ ผ้าคาดเอว, พันผ้ารัดอก, เสื้อแขนสั้น ผ้าคาดเอว, เสื้อไม่มีแขน ห่มสไบ ผ้าคาดเอว และสวมเสื้อแขนยาว ห่มสไบ ผ้าคาดเอว รวมกันได้ 6 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนยาว ห่มสไบ ซึ่งเป็นลักษณะ

การนุ่งผ้าของนักแสดงผู้หญิง ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ เจิ้งกะโป๋

ลักษณะที่ 2 นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนสั้น ห่มสไบ ผ้าคาดเอว ซึ่งเป็นลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงผู้ชาย ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ เจิ้งกะโป๋ ฟอนเต้ยหัวโนนตาล

ลักษณะที่ 3 นุ่งโจงกระเบน พันผ้ารัดอก ซึ่งเป็นลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงผู้หญิง ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ เจิ้งครกมอง

ลักษณะที่ 4 นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนสั้น ผ้าคาดเอว ซึ่งเป็นลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงผู้ชาย ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟอนแคน

ลักษณะที่ 5 นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อไม่มีแขน ห่มสไบ ผ้าคาดเอว ซึ่งเป็นลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงผู้ชาย ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟอนละครภูไทกาฬสินธุ์

ลักษณะที่ 6 นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนยาว ห่มสไบ ผ้าคาดเอว ซึ่งเป็นลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงผู้หญิง ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟอนโยนผ้าเกี้ยวสาว

รูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว เป็นลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงผู้ชายที่คล้ายการนุ่งโจงกระเบนแต่ชักชายสั้นระดับขาหนีบล้วนปล่อยชายออกมาด้านหน้าข้างหนึ่ง ด้านหลังข้างหนึ่ง ใช้ในการแสดงฟอนพื้นบ้านอีสานจำนวน 1 ชุด ได้แก่ โดยลักษณะการนุ่งเตี่ยวประกอบด้วย เสื้อแขนยาว ผ้าคาดเอว รวมกันได้ 1 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะการนุ่งผ้าเตี่ยว สวมเสื้อแขนยาว ผ้าคาดเอว ใช้สำหรับชุดการแสดงจำนวน 1 ชุด ได้แก่ ฟอนออนซอนเสียงโปง

วิธีการออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายฟอนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์นิยมออกแบบเพื่อสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามใน

บริบทท้องถิ่นของชาวอีสาน การออกแบบเครื่องแต่งกายนั้นเดิมออกแบบให้เรียบง่ายเป็นการเลียนแบบการแต่งกายของชาวบ้าน ตามวิถีชีวิตของคนอีสานทั่วไป และยุคต่อมาได้มีการพัฒนาวัสดุในการออกแบบเครื่องแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มความวิจิตรสวยงาม เลือกว่าวัสดุที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้สอยคงทนต่อสภาพอากาศ เหมาะสำหรับกระบวนการทำรำในการแสดงบนเวทีตามแนวคิดและนโยบายของสถาบัน และความนิยมที่ได้รับจากผู้ชมโดยยึดหลักความเป็นพื้นบ้านอีสาน มีขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย เหตุที่ทำให้เกิดแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายพื้นบ้านอีสานจะมีรูปแบบในลักษณะอย่างไร มีวิธีวางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการประชุมร่วมกันในหลายๆ ครั้ง แต่ละฝ่ายของคณะครูอาจารย์ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วน สรุปผลรายงานความคืบหน้าเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ในทุกสาขาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการออกแบบเครื่องแต่งกายพื้นบ้านอีสาน ซึ่งผลงานที่ออกมานั้นถือได้ว่าประสบผลสำเร็จจากการยอมรับของสังคมยาวนาน และเหตุที่ทำให้เกิดแนวคิด ได้แก่

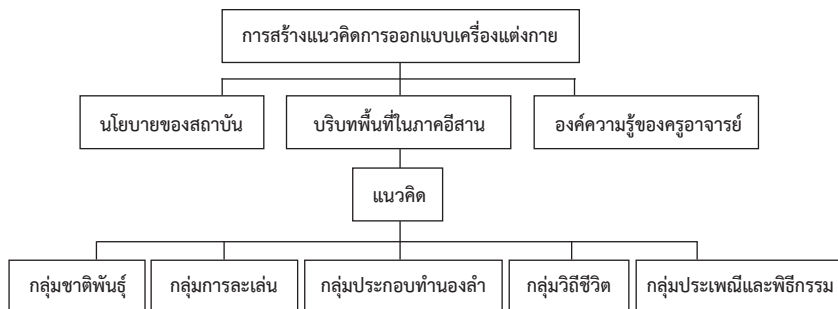
1.1) นโยบายของสถาบัน สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาด้านศิลปะหลายสาขาทั้งดนตรี นาฏศิลป์ และช่างศิลป์ ดำเนินการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ปริญญาตรี 5 ปี และปริญญาตรี 4 ปี คณะวิชาในเครือข่ายห้องเรียนคณะศิลปศึกษา คณะศิลปศึกษานาฏดุริยางค์ในวิทยาลัยนาฏศิลปภูมิภาคทั้ง 12 แห่ง พันธกิจของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ คือ อนุรักษ์ พัฒนา สืบสานและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และพันธกิจของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากพันธกิจเหล่านี้จึงทำให้มีการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์รับนโยบายเพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดงอย่างน้อยปีละ 1 ชุด เพื่อนำเสนอผลงานในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม 4 ภาค โดยพยายามคิดค้น

สร้างสรรค์ เผยแพร่ผลงานการแสดงอย่างไม่หยุดนิ่ง ทำให้คณะครูอาจารย์กำหนดวาระการประชุมร่วมกันระดมความคิดเพื่อให้เกิดแนวคิด ศึกษาข้อมูลที่จะเป็นสิ่งจูงใจ ประกาย จุดเด่นให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นมานำเสนอและให้สะท้อนถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมอีสานที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ประเพณีงานบุญต่างๆ วัสดุพื้นบ้านประจำท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสร้างสรรค์งานการแสดงต่อไป ดังนั้นนโยบายของสถาบันจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์สร้างแนวความคิดเพื่อนำมาสร้างสรรค์ชุดการแสดง และชุดการแสดงทั้ง 14 ชุด ถือได้ว่ามีแนวคิดมาจากนโยบายทั้งสิ้น

1.2) บริบทพื้นที่ในภาคอีสาน ภาคอีสานเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่น หลากหลายทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีประชากรหลายเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละเผ่ามีความแตกต่างกัน และมีเอกลักษณ์ที่สำคัญทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย ดนตรีหมอลำ และศิลปะการฟ้อนรำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ สิ่งเหล่านี้มีจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ในภาคอีสานและเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่นุรักษ์ รักษาไว้ จึงเป็นข้อมูลที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์งานในรูปแบบการแสดง และเป็นส่วนหนึ่งที่น่ามาสร้างเป็นแนวความคิด

1.3) องค์ความรู้ของครูอาจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์มีความพร้อมในด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ ได้แก่ ครูผู้สอนในภาควิชา นาฏศิลป์พื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทย และดุริยางค์ไทย ซึ่งมีภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้น นำเรื่องราวสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการได้สัมผัส คลุกคลีกับคนในพื้นที่มาตั้งแต่เด็กฯ รับและซึมซับวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็นกิจวัตรในประจำวัน ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการทอผ้า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มองเห็นภูมิประเทศและนำมาสร้างเป็นแนวคิดร่วมกันได้ นำข้อมูลมาเสนอในที่ประชุมเพื่อวิเคราะห์มูลเหตุเพื่อก่อให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ดังได้แนวทางในการสร้างแนวความคิดการแสดงดังแผนผังต่อไปนี้

แผนผังการสร้างแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

**ภาพประกอบที่ 2 แนวคิดแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงาน
ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์**

จากการศึกษาชุดการแสดงทั้ง 14 ชุด โดยการสร้างแนวคิดเพื่อการออกแบบเครื่องแต่งกายดังแผนผังด้านบน สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ที่เป็นแนวคิดในการสร้างแรงบันดาลใจเกิดจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ตั้งเป้าหมายให้สอดคล้องกับชุดการแสดงอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้สัมพันธ์กับแนวคิดทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มการละเล่น กลุ่มประกอบทำนองลำ กลุ่มวิถีชีวิต กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม

2. ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกาย ในการออกแบบเครื่องแต่งกายฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีการวางแผนที่เป็นระเบียบอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนเป็นวัสดุที่นำมาจากตลาดพาหุรัด นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบที่กำหนดไว้ และให้ความสำคัญเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ใช้สอยและคุณค่าทั้งดงามของผลงานในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้มีหน้าที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

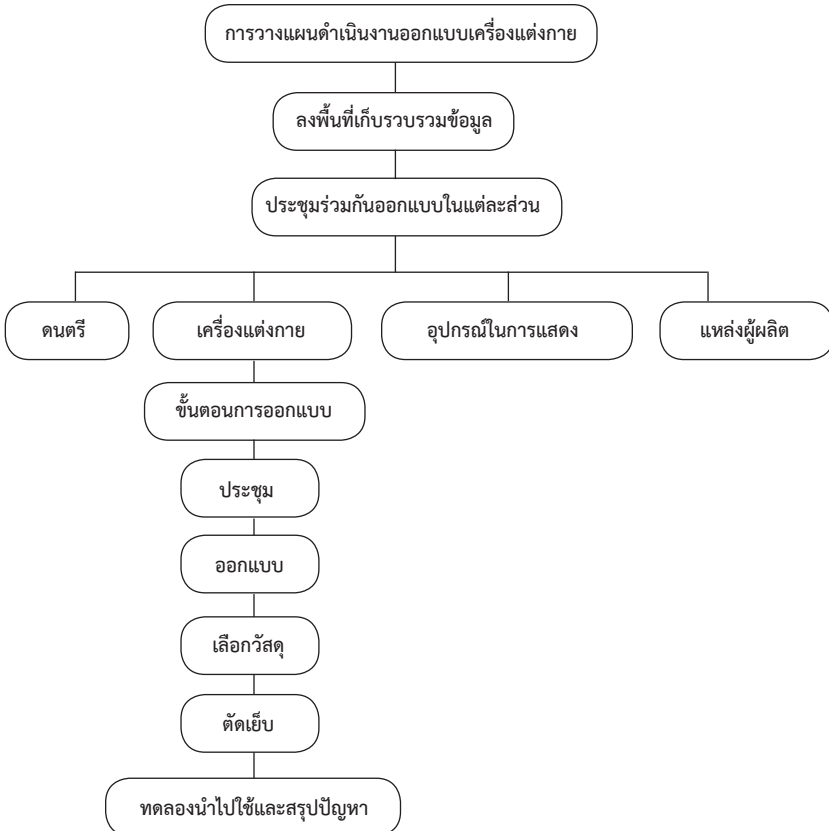
2.1 ลงพื้นที่ คณะครูผู้สร้างสรรค์ผลงานลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในบริบทพื้นที่จริงในท้องถิ่นนั้นๆ ได้แก่ งานบุญประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นและสัมผัส

ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนแต่ละช่วงเวลา เกิดความคิดและจินตนาการในรูปแบบงานสร้างสรรค์ และอาจจะต้องลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ต้องนำมาวิเคราะห์ในหลายครั้งเพื่อจะได้เข้าใจถึงปัจจัยในด้านต่างๆ โดยการสอบถามผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้าน และเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายมาปรับให้สอดคล้องกับแนวคิดที่วางแผนไว้เพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด และนำผลมาจัดทำเป็นคู่มือข้อมูลเพื่อให้คณะผู้สร้างสรรค์งานมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกับแนวทางในการออกแบบเครื่องแต่งกายทุกขั้นตอน

2.2 ประชุมร่วมกันออกแบบ หลังจากลงพื้นที่คณะครูผู้สร้างสรรค์ผลงาน ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันระดมความคิดในการวางแผนดำเนินงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกร่วมกันและทัศนคติใหม่ๆ ในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดความคิดในการแก้ปัญหาและแบ่งความรับผิดชอบตลอดจนแนวทางการปฏิบัติในการออกแบบเครื่องแต่งกายให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีวิธีการออกแบบ 1 วิธี คือ การเลียนแบบการแต่งกายของชาวบ้าน ซึ่งเป็นการเลียนแบบการแต่งกายของชาวบ้านที่พื้นฐานของความเป็นจริง เลือกใช้วัสดุพื้นบ้านในท้องถิ่นนำมาใช้ในการออกแบบโดยการปรับเปลี่ยนวัสดุให้มีความเหมาะสมกับชุดการแสดงที่เกิดขึ้นตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2.3 จัดสร้างเครื่องแต่งกาย โดยสร้างแบบและแยกแบบลงกระดาษสร้างแบบจากนั้นวัดขนาด ความกว้าง ความยาว ความหนา ตามขนาดที่ต้องการขององค์ประกอบแต่ละส่วนเพื่อการสวมใส่ได้เหมาะสมสวยงาม จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการตัดเย็บให้ช่างดำเนินการโดยต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของผ้า คำนวณผ้าให้ถูกต้อง เพื่อความประหยัดและเลือกผ้าให้เหมาะสมกับประโยชน์ที่ใช้สอย มีการทดลองสวมใส่เพื่อดูผลงาน หากเกิดข้อผิดพลาดจะได้แก้ไขทันท่วงทีก่อนจะลงมือตัดเย็บจริง (พรสวรรค์ พอนด์อนก่อก่อและกิตติยา ทาธิสา, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2561) ตามแผนผังดังนี้

แผนผังแสดงขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกาย

ภาพประกอบที่ 3 แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย

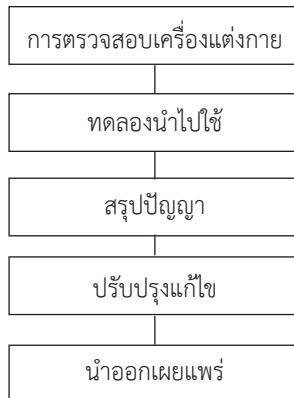
จากการศึกษาการทดลองนำไปใช้แสดงและสรุปปัญหา ซึ่งเป็นการนำเสนอผลงานที่สมจริงทุกอย่าง ทั้งสถานที่ เวทีการแสดง เครื่องดนตรี และนักแสดง ในชุดเครื่องแต่งกายพอนพื้นบ้านอีสานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เป็นการนำเสนอผลงานภายในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เพื่อให้ผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์พิจารณา วิพากษ์ และเสนอแนะในการเสนอผลงานครั้งนี้

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

2.4 การปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอผลงานภายในวิทยาลัยนาฏศิลป์

ภาพสินธุ์อีกครั้ง หากคณะครูอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์พิจารณาถึงความเห็นว่า เครื่องแต่งกายที่ออกแบบในครั้งนี้ สวยงามมีความเหมาะสม สอดคล้องตามแนวคิด ถือว่าผ่านขบวนการขั้นตอนการนำเสนอภายใน จึงนำผลงานสร้างสรรค์ไปแสดงในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมสี่ภาค ซึ่งเป็นการเสนอผลงานครั้งใหญ่ในทุกๆ ปีของวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 12 แห่ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พิจารณาถึงความเห็นว่าเหมาะสม หากต้องปรับปรุงแก้ไขส่วนไหน ฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านเครื่องแต่งกายก็ต้องดำเนินการให้เรียบร้อยตามกำหนดที่ระบุไว้ และเห็นสมควรว่าเรียบร้อยสมบูรณ์เหมาะสมตรงตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงจะสามารถนำออกเผยแพร่สู่ภายนอกได้ ดังแผนผังดังนี้

แผนผังแสดงการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องแต่งกาย

ภาพประกอบที่ 4 แนวคิดการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องแต่งกาย

3. นำออกเผยแพร่ หลังจากผ่านขั้นตอนการปรับเปลี่ยนแก้ไข จึงนำผลงานการแสดงสร้างสรรค์ฟ้อนพื้นบ้านอีสานชุดใหม่นำออกเผยแพร่แสดงสู่ภายนอก และสู่สายตาผู้ชมเป็นครั้งแรกในเทศกาลงานต่างๆ ตามกำหนดงานของทางวิทยาลัย

นาฏศิลปภาพลัทธิรับไว้ ทุกครั้งที่ไปแสดงสิ่งที่ได้รับกลับมาคือความตื่นตาตื่นใจของผู้นำไป และได้รับความนิยมชื่นชมจากผู้ชมในทุกๆ ครั้งที่สิ้นสุดการแสดง ทั้งความสุขความสนุกสนาน นับได้ว่าประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นประสบการณ์ที่ดีสร้างความรับผิดชอบให้แก่ผู้เรียนในการเรียนนาฏศิลป์และสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตประจำวัน

สรุป การแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปภาพลัทธิจำนวน 14 ชุด มีแนวคิดในการสร้างงานที่แตกต่างกันบ้าง เหมือนกันบ้าง สามารถแบ่งกลุ่มแนวคิดการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานได้ทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ 2. กลุ่มการละเล่น 3. กลุ่มประกอบทำนองลำ 4. กลุ่มวิถีชีวิต และ 5. กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม และสามารถแบ่งกลุ่มรูปแบบตามลักษณะการนุ่งห่มโดยยึดเกณฑ์การนุ่งผ้าที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ได้แก่ การนุ่งผ้าถุงยาว รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจงกระเบน รูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว และมีขั้นตอนในการออกแบบเครื่องแต่งกายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามในบริบทท้องถิ่นของชาวอีสาน เลือกว่าวัสดุที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้สอย และพัฒนาวัสดุในการออกแบบเครื่องแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปภาพลัทธิ การออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นการเลียนแบบการแต่งกายของชาวอีสานทั่วไปที่เป็นแบบดั้งเดิมตามบริบทสังคมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของท้องถิ่นและมีการพัฒนาเครื่องแต่งกายไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละยุคสมัย สะท้อนวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของคนอีสานในสมัยก่อนแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์พื้นบ้านอีสานไว้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีแนวคิดทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ 2. กลุ่มการละเล่น 3. กลุ่มประกอบทำนองลำ 4. กลุ่มวิถีชีวิต 5. กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม และมีรูปแบบทั้งหมด

4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การนุ่งผ้าถุงยาว รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจงกระเบน รูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2535) (ธราดล ชัยเดชโกสินทร์, 2550) (วิภาพร ฝ่ายเพ็ญ, 2556) ที่กล่าวว่าแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานฟอนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีแนวคิดและรูปแบบการแต่งกายที่สอดคล้องกันโดยผู้สร้างสรรค์ได้วางโครงสร้างของลักษณะเนื้อหา สารที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตสภาพสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นอีสานที่มีความแตกต่างกัน การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟอนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนออกแบบเพื่อสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และจากการสัมผัสเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ ได้แก่ งานบุญประเพณีต่างๆ ในภาคอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นวิถีชีวิตของคนอีสานตามบริบทสังคมของท้องถิ่น โดยเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่ เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแนวคิดและรูปแบบที่กำหนดไว้โดยคำนึงถึงคุณค่า และประโยชน์ที่ใช้อยู่ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่และความสำคัญทางด้านนาฏศิลป์ของทฤษฎีการออกแบบเครื่องแต่งกาย (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) ที่กล่าวว่าเครื่องแต่งกายแสดงอาชีพของตัวละคร บ่งบอกว่าถึงการแต่งกายของกลุ่มอาชีพนั้นและเครื่องแต่งกายยังแสดงวัฒนธรรมของตัวละครบ่งบอกว่าเป็นเผ่าพันธุ์ใดมีความเชื่อและศรัทธาอะไร โดยอาศัยเครื่องแบบและจารีตนิยม ตลอดจนสัญลักษณ์ที่นับถือและแสดงถึงยุคสมัยในการดำรงชีวิตโดยอาศัยแบบแผน การแต่งกายที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในสมัยนั้นและการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟอนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ซึ่งต้องคำนึงถึงโครงสร้างภายนอก รูปแบบเสื้อผ้าที่แสดงถึงขนาดรูปแบบรายละเอียดของเสื้อผ้า เช่น ผู้แสดงที่มีไหล่ห่อ ผู้แสดงคอสั้นต้องออกแบบให้คอเสื้อลิ้นแคบเพื่อให้ดูระหงซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการออกแบบเครื่องแต่งกายโดยใช้หลักเบื้องต้นของ “Golden Mean” (ธีรยุทธ์ มูลละออง, 2554) ที่กล่าวว่า การออกแบบเครื่องแต่งกายนั้น ก็เหมือนช่างปั้นที่ใช้รูปร่างของคนเป็นหุ่น และใช้ผ้ามาพันหรือห่อหุ้มผ้าลงบนหุ่น ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการเน้นหุ่นหรือทำให้รูปทรงของหุ่นผู้

ใส่เปลี่ยนแปลงไปทางสายตา ขึ้นอยู่กับการออกแบบหรือการเลือกใส่เสื้อผ้านั้นเอง การถ่ายทอดความนึกคิดเรื่องการออกแบบเสื้อผ้าโดยการวาดภาพลงบนกระดาษแบบ ๆ ทำให้มองเห็นรูปแบบเสื้อผ้าที่แสดงถึงขนาดและโครงสร้างภายนอก การใช้เส้นชนิดต่างๆ ความสมดุล ความเป็นเอกภาพของแบบ จังหวะของแบบและการเน้นจุดเด่นของแบบซึ่งสอดคล้องกับ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2559) กล่าวว่า ทฤษฎีทัศนศิลป์ในเรื่องจุด เส้นและรูปทรงนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ มีผลก่อให้เกิดความงามและมีความหมายทางศิลปะ ซึ่งนาฏยศิลป์ต้องอาศัยหลักทัศนศิลป์เป็นส่วนหนึ่งในการแสดงออก

10. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

1. วิธีการเก็บรักษาเครื่องแต่งกายฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญซึ่งนำไปขยายองค์ความรู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาในครั้งนี้ ให้ครบถ้วน
2. วิธีการสร้างเครื่องประดับร่างกายและเครื่องประดับผมของการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสาน หากเกิดการชำรุดหรือเสียหาย ควรมีวิธีและขั้นตอนการสร้างเครื่องประดับร่างกายและเครื่องประดับผมขึ้นมาทดแทนของเดิม ซึ่งคงไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ให้เป็นแบบอย่างของสถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2559). **สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎี ศิลปะวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2535). **ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน**. พิมพ์ครั้งแรก. มหาสารคาม: ฝ่ายวิชาการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ธราดล ชัยเดชโกสินทร์. (2550). **การพัฒนารูปแบบการประดิษฐ์ชุดการแสดง พื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์**. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตรมหาวิทยาลัยสารคาม.
- ธีรยุทธ์ มูลละออง. (2554). **โครงการศึกษาและพัฒนาเครื่องแต่งกายไทยทรงดำสู่ธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี**. ปรินญานิพนธ์ ศป.ม. (นวัตกรรมการออกแบบ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาพร ฝ่ายเพ็ญ. (2556). **การสร้างสรรค์ฟ้อนพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศิลปากร, กรม. **สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์**. (2544). **20 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์**. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์. (2558). **มหกรรมศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏศิลป์ปรัทธศน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

กิตติยา ทาธิสา (7 และ 18 กุมภาพันธ์ 2560). **สัมภาษณ์.** ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมการแสดงพื้นบ้าน ดำรงตำแหน่งครูวิทยฐานะชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

พรสวรรค์ พรดอนก่อ (7 และ 18 กุมภาพันธ์ 2560). **สัมภาษณ์.** ครูนาฏศิลป์พื้นบ้าน ดำรงตำแหน่ง รองผู้อำนวยการวิทยาลัยฝ่ายศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

มาลินี แก้วเงิน (7 กุมภาพันธ์ 2560). **สัมภาษณ์.** อดีตครูนาฏศิลป์พื้นบ้านวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี

เรืองชัย นากลาง (7 กุมภาพันธ์ 2560). **สัมภาษณ์.** ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมการแสดงพื้นบ้าน ดำรงตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์